

FOLKHÄLSOPOLITISKT PROGRAM

VÄNNÄS KOMMUN

2016-2019

Foto: Elin Hedström

Handlingsprogram	Datum för beslut: 2016-10-31
Kommunledningskontoret	Reviderad: 2016
Beslutsinstans: Kommunfullmäktige	Giltig till: 2019

vännäs

Kommunledningskontoret

VÄRLDENS BÄSTA
Hälsa2020

Innehållsförteckning

Inledning	3
Vision, mål och viljeinriktningar	3
Mätningar	4
Vart du kan vända dig för att läsa mer och ställa frågor?	4
Uppdraget	5
Vännäs kommuns folkhälsoråds sammansättning	6
Folkhälsa	7
Folkhälsoarbete	7
Nationella folkhälsoområden:	8
Hälsans bestämningsfaktorer	9
Framgångsfaktorer	9
Hur är hälsoläget i Vännäs kommun?	9
Målområden	10

upplevelsenära.

Inledning

I april 2003 fick Sverige en nationell folkhälsopolitik. Den ska ge förutsättningar i samhället för en god hälsa för hela befolkningen.

Folkhälsa berör och påverkas av många samhällsområden. Det är elva folkhälsoområden som ska vägleda arbetet inom olika delar i samhället.

I Vännäs kommun vill vi arbeta för ett långsiktigt hållbart samhälle. Kommunens övergripande mål är att skapa en attraktiv kommun där människor har förutsättningar att leva och bo. Att medborgarna trivs och är delaktiga i kommunens utveckling, ges bra service och ett bra bemötande. Barn och unga skall ges en bra start i livet och äldre trygghet i åldrandet.

Delaktighet och samverkan är av stor betydelse för ett lyckat folkhälsoarbete. Därför är det viktigt att många aktörer hjälps åt med att skapa förutsättningar för ett bra och effektivt folkhälsoarbete i kommunen.

Vision, mål och viljeinriktningar

Sveriges mål för folkhälsan: att skapa samhällseliga förutsättningar för en god hälsa på lika villkor för hela befolkningen.

Västerbottens läns landstings vision för: År 2020 har Västerbotten världens bästa hälsa och världens friskaste befolkning.

Vännäs kommuns vision för folkhälsan:

Det goda samhället för människan genom hela livet.

Mätningar

När det gäller ungdomar görs vartannat år en levnadsvaneundersökning från årskurs sju till sista året i gymnasiet.

En annan hälsomätning är "Hälsa på lika villkor" som görs vart fjärde år och omfattar åldrarna 16-84 år.

Mer att läsa om förklaringar till olika mätningar finns i dokumentet Hälsan och dess förutsättningar 2014, finns på Vännäs kommuns webbplats.

Vart du kan vända dig för att läsa mer och ställa frågor?

Olika resultat och mätningar finns att läsa på dessa webbplatser:

www.vannas.se

www.vll.se

www.folkhalsomyndigheten.se

www.halsa2020.se

Du är också välkommen att ringa och fråga efter den tjänsteperson som arbetar med folkhälsofrågorna.

Telefon 0935-140 00

Uppdraget

Rådet har i uppdrag att genom information och andra åtgärder stimulera olika aktörer inom kommunen till ett folkhälsofrämjande synsätt. Detta förväntas leda till skapande och bibehållande av en god hälsa bland befolkningen. I uppdraget ingår att ta fram mål och åtgärder för att nå kommunens vision för folkhälsa. "Det goda samhället för människan genom hela livet".

Folkhälsorådet är ett samarbetsorgan mellan kommunen, landstinget och olika organisationer. Både tjänstepersoner och politiker ingår i gruppen.

Folkhälsopolitiska programmet ska regelbundet följas upp och kommunstyrelsen har det övergripande ansvaret. En större uppföljning och revidering ska ske en gång per mandatperiod.

Alla nämnder och styrelser har ansvar för att inarbeta och beakta de olika målen och åtgärderna vid budgetarbete, verksamhetsplanering och uppföljning. Till folkhälsoprogrammet ska det utarbetas en aktivitetsplan. Varje år ska arbetet följas och redovisas i kommunens årsredovisning.

Vännäs kommuns folkhälsopolitiska program, den strategiska planen, översiktsplanen, och övriga planer förväntas ge gynnsamma effekter i det folkhälsopolitiska arbetet.

Vännäs kommuns folkhälsoråds sammansättning

De kommunala ledamöterna väljs av respektive nämnd eller styrelse. Kommunens verksamhetsansvariga tjänstepersoner deltar enligt nedan i aktuella frågor, förutom dessa kan folkhälsorådet kompletteras med ytterligare tjänstepersoner när specifik kompetens efterfrågas. Övriga medlemmar väljs inom respektive organisation, verksamhet eller förening.

- Representanter från KS ordinarie, varav en ordförande, en vice ordförande
- Politiker, en ordinarie, en ersättare från varje nämnd eller styrelse
- Tjänsteperson Vännäs kommun, sekreterare
- Tjänsteperson, en ordinarie, en ersättare per förvaltning
- Politiker Västerbottens Läns Landsting, två ordinarie
- Representant från hälsocentralen
- Representanter från studieförbunden
- Representanter från pensionärsorganisationer
- Representanter från trossamfund som ingår i ekumeniska föreningen i Vännäs
- Representanter från frivilliga organisationer och föreningar

Alla ledamöter delar ansvaret att utifrån sina respektive ansvarsområden bidra till en ökad folkhälsa på lika villkor i kommunen.

Foto: Erik Åström

Folkhälsa

Folkhälsa är ett mått på en befolknings samlade hälsotillstånd, både vad det gäller nivå och fördelning av de samlade individernas hälsa. En god folkhälsa handlar alltså inte bara om att hälsan bör vara så bra som möjligt. Den bör också vara så jämnt fördelad som möjligt.

Folkhälsa är ett uttryck för befolkningens fysiska, psykiska och sociala hälsotillstånd. En god folkhälsa innebär att den enskilda människans hälsa är bra och att den är jämnt fördelad över hela befolkningen. Sverige har i genomsnitt en mycket bra folkhälsa jämfört med andra länder. Vi har däremot stora skillnader mellan kvinnor och män, mellan människor i olika regioner, yrken, bland personer med funktionsnedsättningar, inom socialgrupper och etniska grupper

Folkhälsoarbete

Folkhälsoarbete innebär att människors hälsa och välbefinnande lyfts in i alla delar av samhällsplaneringen. Folkhälsoarbetet kan handla om allt från lagstiftning till hälsouppllysning.

Utgångspunkten i folkhälsoarbete är alltid att arbeta målinriktat och systematiskt för att uppnå en god och jämlik hälsa för hela befolkningen.

Ansvar för folkhälsoarbetet ligger på alla som har till uppgift att arbeta för samhällets bästa, regering, kommuner, landsting och myndigheter. Företag, organisationer, föreningar m.fl. har också ansvar att verka för god hälsa.

I varje demokratiskt samhälle har alla vuxna individer själva huvudansvaret för sin hälsa. Uppgiften och målet för de offentliga institutionerna innebär inte att de ska ta över individens ansvar. Utan att istället ge förutsättningarna för att skapa stödjande miljöer så att alla individer och grupper i samhället ska få en jämlik hälsa.

Folkhälsa berör och påverkas av många samhällsområden. En utgångspunkt för folkhälsoarbetet är att folkhälsan beror på något. Folkhälsan är inte slumpens skördar utan resultat av olika typer av påverkan.

Nationella folkhälsoområden:

1: Delaktighet och inflytande i samhället

2: Ekonomiska och sociala förutsättningar

3: Barn och ungas uppväxtvillkor

4: Hälsa i arbetslivet

5: Miljöer och produkter

6: Hälsöfrämjande hälso- och sjukvård

7: Skydd mot smittspridning

8: Sexualitet och reproduktiv hälsa

9: Fysisk aktivitet

10: Matvanor och livsmedel

11: Tobak, alkohol, narkotika, dopning och spel

12: Att främja psykisk hälsa och förebygga psykisk ohälsa.

De första sex målen handlar om förhållanden i samhället och faktorer som kan påverkas genom opinionsbildande insatser och politiska beslut. De resterande fem målen handlar om levnadsvanor som människan/människor själv påverkar men där också den socioekonomiska miljön ofta spelar en avgörande roll.

Västerbottens läns landsting har lagt till område 12

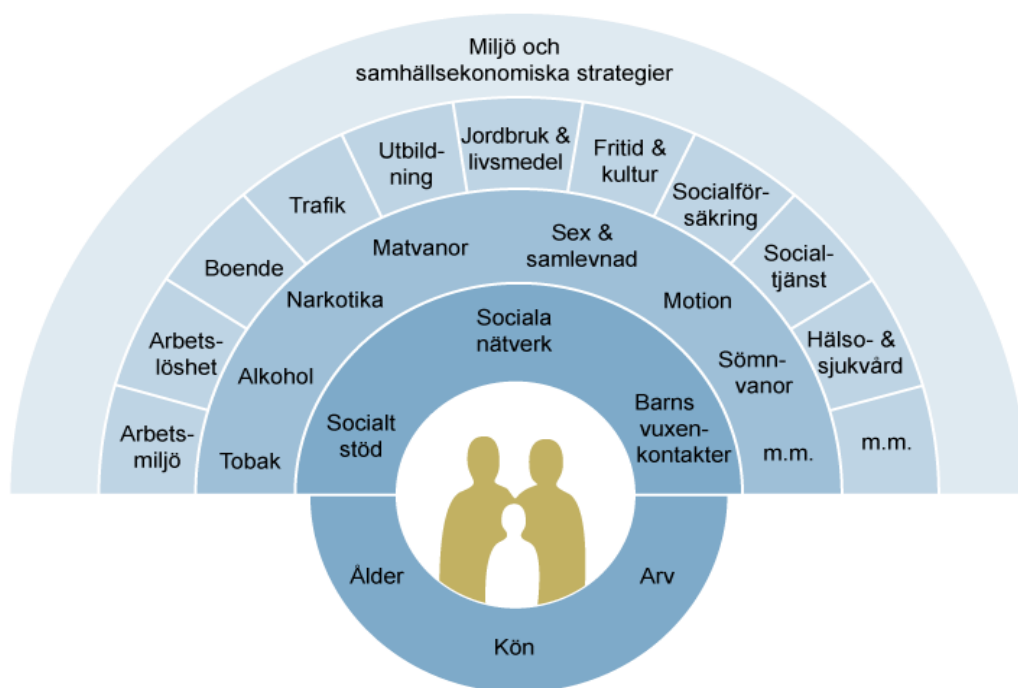
Vännäs folkhälsoråd har valt att prioritera 4 områden. Målområde 3,9,11,12.

Foto: Elin Hedström

Hälsans bestämningsfaktorer

Faktorer och sammanhang som påverkar människors hälsa

Illustrationen visar olika faktorer som påverkar hälsan. Den yttre cirkeln visar hur världen påverkar oss, nästa visar situationer som man själv inte kan påverka. Sedan är det den enskildes sätt att leva och den närmast människan handlar om vänner och familjeförhållande.

Framgångsfaktorer

Ytterst handlar folkhälsa om vilket samhälle vi vill leva i. Det finns ett nära samband mellan demokrati, delaktighet, jämställdhet, jämlikhet, social trygghet och folkhälsa.

Hur är hälsoläget i Vännäs kommun?

Aktuell och beskrivning av hälsoläget www.vannas.se/folkhalsa

Målområden

Målområde 1

Delaktighet och inflytande i samhället

Delaktighet och inflytande i samhället är en av de mest grundläggande förutsättningarna för folkhälsan. För att nå det övergripande nationella folkhälsomålet ska särskild vikt läggas vid att stärka förmågan och möjligheten till social och kulturell delaktighet för ekonomiskt och socialt utsatta personer. Allas möjligheter till inflytande och delaktighet i samhället ska ökas. Möjlighet till delaktighet och inflytande är kärnfrågor för ett demokratiskt samhälle och har visat sig påverka folkhälsan.

I Vännäs kommun ska alla ha likvärdiga rättigheter, möjligheter och skyldigheter inom livets olika områden

Målområde 2

Ekonomiska och sociala förutsättningar

Ekonomisk och social trygghet är en av de mest grundläggande förutsättningarna för folkhälsan.

Det finns ett samband mellan en god folkhälsa och ett samhälle präglad av ekonomisk och social trygghet, jämlikhet i levnadsvillkor, jämställdhet och rättvisa. Ekonomisk stress och social otrygghet orsakar ohälsa, framför allt psykisk ohälsa, och leder till ökad ojämlikhet i hälsa.

I Vännäs kommun ska alla ha förutsättningar till att leva ett självständigt liv med jämlika levnadsvillkor. Barnfattigdom ska inte finnas

Målområde 3

Barns och ungas uppväxtvillkor

Trygga och goda uppväxtvillkor är avgörande för barns och ungdomars hälsa och för folkhälsan på lång sikt. Genom insatser som påverkar familjeförhållanden och skol- och fritidsförhållanden kan barn och ungdomars hälsa främjas och skillnader i uppväxten utjämnas. Den ökande psykiska ohälsan bland barn och ungdomar bör uppmärksammas särskilt, liksom utvecklingen av barns och ungdomars levnadsvanor.

I Vännäs kommun ska inte utanförskap förekomma . Goda sociala villkor skapas för barn och unga. Föräldrar ges ett gott stöd under barnens hela uppväxt

Målområde 4

Hälsa i arbetslivet

Ett bra arbetsliv med väl fungerande arbetsvillkor minskar den arbetsrelaterade ohälsan och bidrar till en allmänt förbättrad folkhälsa samt minskar sociala skillnader i ohälsa.

Utgångspunkten för målområdet är att kraven i arbetslivet måste balanseras mot människors möjligheter att kunna fungera och må bra under ett helt arbetsliv. Individens tid i arbetslivet ska gå att förena med familjeliv och fritid på ett hälsofrämjande sätt.

Ett hälsofrämjande arbetsliv är till fördel för tillväxt och utveckling. Förvärvsarbete är en av de viktigaste grunderna för god hälsa. För de flesta människor har ett arbete stor betydelse för försörjning, identitet och social samvaro. Även om ohälsa bara till en del anses bero på förhållanden på arbetsplatsen måste vi diskutera på vilket sätt vi kan skapa hälsofrämjande processer som leder till goda och utvecklande livsmiljöer.

Vännäs ska vara en attraktiv kommun och ha jämställda arbetsplatser. Kommunikation, delaktighet och bra ledarskap genomsyrar arbetsplatserna

Målområde 5

Miljöer och produkter

Miljöer och produkter är av grundläggande betydelse för folkhälsan.

Sunda och säkra inom- och utomhusmiljöer har stor betydelse för hälsan och utgår från Sveriges kvalitetsmål och kravet på ett hållbart samhälle. Några viktiga områden för hälsan är exempelvis tillgång till grönområden, skadeförebyggande arbete, utbyggnad av gång- och cykelvägar, kontroll och information om hälsorisker med de produkter som används.

Sunda och säkra produkter ska utgå från miljömålen och ha ett kretsloppstänkande.

Vännäs kommun ska vara ett säkert, trivsamt samhälle för både besökare och för de som lever i kommunen. God hushållning med kommunens resurser, fri från gifter, minska negativ påverkan på hälsa och miljö.

Målområde 6

Hälsofrämjande hälso- och sjukvård

Hälso- och sjukvården har stor betydelse för den långsiktiga hälsoutvecklingen genom sin specifika kompetens, sin auktoritet, breda kunskap och stora kontaktyta gentemot befolkningen.

Ett mer hälsofrämjande och sjukdomsförebyggande perspektiv ska genomsyra hela hälso- och sjukvården och vara en självklar del i all vård och behandling. Hälso- och sjukvård bedrivs även i kommunal verksamhet som äldreomsorg.

Alla i Vännäs ska ha en god självskattad hälsa och kommunens verksamheter ska samverka med landstinget och andra aktörer för en hälsofrämjande hälso- och sjukvård.

Foto: Hanna Lie

Målområde 7

Skydd mot smittspridning

Samhällets skydd mot smittsamma sjukdomar måste bibehålla en hög nivå för att inte de framsteg som gjorts i fråga om att minska förekomsten av smittsamma sjukdomar ska gå förlorade. Insatser för att förebygga smittspridning är en del av folkhälsoarbetet.

Alla invånare i Vännäs ska ha tillgång till aktuella råd och information för att skydda sig och andra mot smittspridning

Målområde 8

Sexualitet och reproduktiv hälsa

Möjligheter till säker och trygg sexualitet är grundläggande för individens upplevelse, hälsa och välbefinnande. Att förebygga hälsorisker förknippade med sexuellt beteende handlar förutom att stärka individens egen identitet och självkänsla också om saklig sexualkunskap och ökad förmåga att hantera relationer till andra människor. Det är viktigt att informera om de risker som finns för sexuellt överförbara sjukdomar och att förebygga oönskade graviditeter. Rätten till en trygg och säker sexualitet måste gälla alla personer och det är mycket angeläget att bekämpa diskriminering på grundval av sexuell tillhörighet.

I Vännäs ska möjligheten till trygg och säker sexualitet, fri från fördomar, diskriminering, våld och tvång vara grundläggande.

Målområde 9

Fysisk aktivitet

Fysisk aktivitet är en förutsättning för en god hälsoutveckling. Målet för de samlade insatserna inom detta område är att samhället utformas så att det ger förutsättningar för en ökad fysisk aktivitet för hela befolkningen.

I Vännäs ska det finnas goda förutsättningar för fysisk aktivitet för hela befolkningen genom hela livet.

Målområde 10

Matvanor och livsmedel

Bra matvanor är en förutsättning för att må bra, växa, utvecklas, orka arbeta och gå i skolan. Det är också viktigt att medborgarnas kunskaper om sambanden mellan kost och hälsa ökar. Idag håller övervikt på att utvecklas till ett stort hälsoproblem.

I Vännäs ska medborgarna ha tillgång till säkra livsmedel och ha goda matvanor. God tillgänglighet av närproducerade produkter

Målområde 11

Tobak, alkohol, narkotika, dopning och spel

Bruket av beroendeframkallande medel är en viktig bestämningsfaktor för hälsan. Tobak är den enskilt största hälsorisken. Även spelberoende kan leda till ohälsa. Ett ökat fokus på dessa bestämningsfaktors samlade effekter och inbördes kopplingar krävs. Åtgärder mot skador på grund av tobak, alkohol och spel, samt för ett samhälle fritt från narkotika och dopning är nödvändigt för att nå det övergripande målet.

Barn och ungdomar i Vännäs kommun ska växa upp i en alkohol och tobaksfri miljö. Berusningsdrickandet och riskkonsumtionen bland vuxna ska minska. Kommunen ska verka för ett samhälle fritt från narkotika

Målområde 12

Att främja psykisk hälsa och förebygga psykisk ohälsa.

Psykiska besvär är en av de största orsakerna till ohälsa i befolkningen som helhet. Orsakerna till de alltmer ökande psykiska besvären är komplicerade och återfinns både på strukturell och på individuell nivå. En trygg uppväxtmiljö, tillgång till arbete, sociala nätverk, ett positivt samhällsklimat är exempel på några faktorer som har betydelse för den psykiska hälsan.

Det har skett en påtaglig ökning av självrapporterade psykiska problem i form av sömnstörningar, depressioner, ångest, oro, stress med mera under de senaste decennierna.

Den psykiska hälsan bör uppmärksammas och genom landstingets beslut att göra detta till ett tolfte målområde, betonas och förstärks ytterligare den uttalade ambitionen att verka för en god hälsa i befolkningen.

Alla i Vännäs ska arbeta för att barn, unga och vuxna ska uppleva att tillvaron är meningsfull. Alla ska ha en känsla av att vara en del av samhället med möjlighet att påverka sin situation i och känna sig trygg med sin tillvaro.

Foto: Tommy Lie